

KIRSAL ESTETİK BAĞLAMINDA HABİTUS VE MEKÂN KÜLTÜRÜ SENTEZİ: ORMANA DÜGMELİ EVLER ÖRNEĞİ

HABITUS AND SPATIAL CULTURE SYNTHESIS IN THE CONTEXT OF RURAL AESTHETICS: THE EXAMPLE OF HOUSES WITH BUTTONS IN ORMANA

Arzu YILMAZ ASLANTÜRK*

ÖZ: Geçmişten günümüze kırsal karakterini doğru bir şekilde tasvir etmeye çalışan mekân, coğrafyanın ürünüdür. Anadolu'nun coğrafi ve iklimsel özellikleri göz önüne alındığında, yerel mimari ve geleneksel konut dokusu mekânın kültürel örüntüsünü oluşturmaktadır. Fiziksel çevre ve kendilerine özgü yaşam tarzıyla biçimlenen kırsal yerleşmeler, Anadolu'nun kültürel mozağini yansıtmaktadır. Bölgeden bölgeye, hatta aynı bölgede köyden köye farklılık gösteren yerleşmeler, topoğrafik yapı, fiziksel ve kültürel koşullar ile biçimlenmektedir. Doğal şartların belirgin olduğu kültürel değerlere uyumlu bir alanı temsil eden kırsal hayatta insanın mekânla kurduğu ilişkiden beslenen habitus kavramı karşımıza çıkmaktadır. Habitus sözcüğünün, toplumsal hayatı çok yakından ilgilendiren sosyolojik, ekonomik, kültürel olmak üzere çok sayıda kavramsal anlamı, olgusal içeriği ve etkileri vardır. Bourdieu'nün Habitus kavramı, insanların belirli kültürlerle ait olmaları ve o kültüre ait değerleri benimsemeleri sonucunda zihinlerinde sahip oldukları temel bilgi stoğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda, tarihsel ayrıntılar ve ortak hafıza ile beslenen mekân kültürü, ortak aidiyet, mimari doku ve kültürel kimlikle habitusu oluşturmaktadır. Verilen bilgiler ışığında çalışmanın amacı, Akseki-İbradı Havzasında yer alan Ormana Mahallesi'nin habitus ve mekân sentezinde evin kültürel adaptasyonunu kırsal estetik bağlamında değerlendirmektir. Bu kapsamda çalışmada kırsal sosyolojik temasında habitusun sınırları çizilmiş ve geleneksel ev mimarisinde kültürel mirasın etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ormana, dügmeli evler, habitus, kırsal estetik, mekân kültürü.

ABSTRACT: The place, which tries to accurately describe the character of the countryside from past to present, is the product of geography. Considering the geographical and climatic characteristics of Anatolia, the local architecture and traditional housing texture form the cultural pattern of the place. Rural settlements, shaped by the physical environment and their unique lifestyle, reflect the cultural mosaic of Anatolia. The settlements, which differ from region to region and even from village to village in the same region, are shaped by topographic structure, physical and cultural conditions. In the rural life, which represents an area that is compatible with cultural values, where natural conditions are evident, the concept of habitus, which is fed by the relationship that people establish with place, appears. The word habitus has many conceptual meanings, factual content and effects, including sociological, economic and cultural, which are very closely related to social life. Bourdieu's concept of habitus expresses the basic stock of knowledge that people have in their minds as a result of belonging to certain cultures and adopting the values of that culture. In this context, the culture of space nourished

* Dr. - Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu / Aksaray - aslanturk@hotmai.com (Orcid: 0000-0002-2257-5433)

by historical details and common memory creates habitus with common belonging, architectural texture and cultural identity. In the light of the information given, the aim of the study is to evaluate the cultural adaptation of the house in the context of rural aesthetics in the synthesis of habitus and space of Ormana district located in Akseki-İbradı Basin. In this context, in the study, the boundaries of habitus were drawn in the sociological theme of the countryside and it was concluded that cultural heritage had an effect on traditional house architecture.

Keywords: Ormana, buttoned houses, culture of place, habitus, rural aesthetics.

Giriş

Kültürel ve sosyo-ekonomik değerlerin gelenekselliğini koruyan kırsal alanlar, doğal ortam özellikleri ile sıkı sıkıya bağlı ve ayrılmaz etkileşim halindedir. Kent ve kır diyalektiğinin parametrelerinin anlaşılmasına yönelik bir çerçeve sunması ve toplumsal sermaye ile ilişkilendirilmesi nedeniyle çalışmada habitus kavramı tercih edilmiştir. Mekânsal konum ile toplumsal konumun kesişiminde yer alan habitus, kırsal ve kentsel yerleşim pratiklerinde aynı değildir. Nitekim kırsal alanların çehrelerini, kırsal sistemin sosyal ve ekonomik anlamını, yaşayanların alışkanlıklarını, davranışlarını ve bu bütün içinde oluşturdukları alanın mekân kurgusunu habitus inşa etmektedir.

Habitusun kırsal alanın biçimlenmesinin ardında yatan sebepleri, kültür ile mekân arasındaki ilişkileri anlamamıza yaradığını söyleyebiliriz. Yerel mimari form içinde, geleneksel evin habitusunu topoğrafya, din, kültür ve aile ilişkileri şekillendirmektedir (Bozkurt ve Altınçekiç, 2013: 77). Bu bağlamda, konutun iç mekân kurgusunu oluşturan mekân ve donatı alanları habitusun parçasını oluşturmaktadır. Kırsal yerleşimlerin habitus ile ilişkilendirilmesi, kırsal sosyo-kültürel, estetik, mimari, mekânsal ve kültürel parametrelerine yönelik doğru ve gerçek sonuçlar çıkarılmasına yardımcı olmaktadır. Bu çıkarımlar ışığında, kırsal mekân salt bir fiziksel olgudan sıyrılıp, habitus ve mekân kültürü arasındaki ilişkileri de içeren kırsal yaşamın gereksinimleri açığa çıkaran estetik bir form haline gelmektedir. Toplumsal değerleri mekânsal değere çeviren kırsal mimari form, malzeme ve inşaat tekniğinden oluşmaktadır (Muşkara, 2017: 439). Böylece, doğanın sunduğu olanaklarla belirlenen kırsal mekân arzı, ev mimarisinin kültürel tutumunu biçimlendirmektedir.

Kırsal yerleşmelerde görülen halk mimarisi, daha çok pratik, rasyonel çözümlerin ve işlevsel kaygıların görüldüğü; ev, ambar, köyodası, samanlık, cami, mescit, türbe, kuyu, çeşme, değirmen gibi anıtsallıktan uzak; yapıları itibarıyla içerisinde yer aldığı coğrafya ve doğa ile uyumlu eserleri içermektedir. Herhangi bir mimari yapının halk mimarisi kategorisi içerisinde yer almasını sağlayan kriter onun ismi, büyüklüğü, tipi ya da fiziki olarak bulunduğu yerden ziyade; o yapının üretilmesi sürecine egemen olan felsefi düşünce ile plancının dünyaya bakış açısıdır (Davulcu, 2013: 1021).

Kültürün mekân üzerindeki en somut yansıması olan kırsal ev, kentlerdeki homojen ev tipinden ziyade heterojen bir görünüm sergilemektedir. Kırsal yerleşim dokusunun oluşumunun bir parçası ve yapının dışarıdan algılandığı dış yüzü olan cephe, Anadolu toplumunun kültürel zenginliğini yansıtmaktadır. Heterojen bir dokuya sahip olan kırsal yerleşimlerde, Anadolu evi geleneğinde pratik özellikler ön plana çıkarken, Ormana'ya özgü mesken tipi olan düğmeli evlerde estetik değerler ön plana çıkmaktadır. Torosların batı kesimine özgü mekânsal habitusu oluşturan kültürel peyzajın somut ifadesi olan düğmeli evler, kendilerine özgü yaşam biçimleri ve fiziksel çevre ile estetik bir mekân kültürü oluşturmaktadır. Doğal şartların belirgin olduğu yörede, insanlar evlerini inşa ederken maliyet bakımından en ucuz ve yakın çevreden temini kolay bulunan malzemeyi seçmektedir (Özgünler, 2017: 35). Bu bağlamda algıda pratik olguya işaret eden mekân, kırsal alanların organik temsilde yerleşme karakterinde estetik bir hal almaktadır.

Yerleşik kültürün en temel ürünü olan ev, kendi tarihi ve kültürel birikimleriyle şekillenmektedir. Sedat Hakkı Eldem'in (1954) Türk ev morfolojisini pratiklik ekseninde tanımlamasının yanı sıra, ev tipolojilerinin bölgeden bölgeye hatta ilçeden ilçeye farklılaştığı kabulünden yola çıkan çalışmanın, Eldem'in tanımladığı pratiklik olgusuna Ormana konut dokusunda var olan organik estetiklik parametresini de ekleyerek literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Nitekim çalışma alanı olarak, İbradı ilçesinin Ormana mahallesinin seçilmesinin nedeni topoğrafyanın gözetildiği organik yerleşim deseninde yerel mimari malzemenin belirleyici olmasıdır. Estetik kır dokusunun bulunduğu bir yerleşim olan Ormana, düğmeli evlerle özgün morfolojik bir yapıya sahiptir. Ormana'nın barınma kültürünü şekillendiren çevre koşulları ve habitusu mimari dokuyu oluşturmaktadır. Mimari formu inşa eden kişilerin gelenekleri, görenekleri ve ekonomik imkânı habitusu belirlerken; iklim, bitki örtüsü, jeolojik yapı fiziki koşullarını belirlemiştir (Özdemir, 2000: 165).

Kırsal Estetik Bağlamında Habitus ve Mekân Kültürü Sentezi: Ormana Düğmeli Evler Örneği başlığını taşıyan çalışma, kır sosyolojisinde habitusun sınırlarını çizmekte, insan faaliyetleri ve çevre etkileşiminin kırsal mimariye etkileri üzerinde durmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, mekân kültürünün organik temsili olan kırsal estetiğin görüldüğü yerleşim alanlarından biri olan İbradı İlçesi'nin Ormana Mahallesi özelinde ev kültürünü analiz etmektir. Dolayısıyla çalışmanın arkasındaki temel soru, kırsal yerleşim alanlarının yapılanması sürecinde geleneksel Türk evini tanımlayan kullanım alanlarında pratikliğin yanında estetiğe yer verilip verilmediğidir. Bunun için ilk olarak, kırın sosyolojik temasında habitus üzerinde durulmuş, ardından organik mekân kültürünün kırsal estetik üzerindeki etkisine yer verilmiştir. Bu doğrultuda, düğmeli evlerin karakteristik yapısına bağlı olarak, görsel malzemelerden yararlanarak yapım yöntemleri değerlendirilmiştir.

1. Kırın Sosyolojik Temasında Habitus

Kır yerleşmeleri; iş bölümünün gelişmediği, ekonomisi tarıma bağlı, geniş aile tipinin ve yakın komşuluk ilişkilerinin olduğu, bu açıdan kentsel mekânlardaki yoğun nüfuslu topluluklardan farklılaşan nüfus yoğunluğu düşük kırsal toplum birimlerinin yaşadığı yer olarak tanımlanmaktadır (Geray, 2018a:110). Kırsal yerleşme kalıplarında ve kırsal yerleşmelerdeki mesken kullanım pratiklerinde gündelik hayatın betimleyicisi olan tarım, kır sosyolojisinin analizinde önemli bir yer tutmaktadır.

Sosyolojinin doğuşuna dair, toplumsal yaşamın incelenmesi olarak yapılan genelleyici tanımların aksine Touraine (2010: 443) iyiliği gözlenen tutumları toplumsal yararlılıkla ilişkilendirerek betimleyici bir kavramsal çerçeve sunmaktadır. Ona göre toplum hayatı, normların benimsenmesine, normları geliştiren ve onlara uyulmasını sağlayan kurumlarla ve bireyleri kurumsallaştırmakla yükümlü kurumların ilişkisine dayanmaktadır. Bu bağlamda, üretim mekânının normları tarafından belirlenen kırsal alandaki sosyolojik tahlil, habitus tarafından yapılmaktadır.

Geçmişten günümüze kırsal yerleşim alanı içerisinde yöre insanları arasındaki ekonomik ve kültürel sermayenin benzer olması kırın sosyolojik temasında ortak bir algı inşa etmiştir. Bu bağlamda, Bourdieu'nun habitus kavramına başvurulmasının nedeni, toplumsal alanın bedende kurulmasıyla meydana gelen dayanıklı ve aktarılabılır algı, eylem, beğeni gibi tasarı planını da içermesidir (Bourdieu ve Wacquant, 2003: 117). Kırın kendi habitusuyla kurduğu ilişkide sosyo-mekânsal özgünlüğü Bourdieu (1996: 16-17) şu şekilde ifade etmektedir:

“Habitus bir pozisyonun içsel ilişkiler karakteristiklerini yeniden bütünleşmiş bir yaşam tarzına çeviren üretici ve birleştirici ilkelere, yani bütünleşmiş kişi, nesne ve pratiklerdir. Ürünleri oldukları pozisyonlar gibi, habitus(lar) birbirinden farklılaşmıştır; ama aynı zamanda farklılaştırır.”

Diğer bir ifadeyle, toplumsal ve kültürel bir varlık olan bireyin yaşama alanının doğal sınırlarını habitus biçimlendirmektedir.

Toplum yaşamının filizlendiği toplumsal sermayede birey statüleriyle tanımlanmakta; o statülere de başkalarının kendisinden beklediği davranışlar olan roller karşılık gelmektedir. Kırsal alan, toplumun üyelerine bu çerçevede kimlik ve kültürel tekeli sunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında habitus ve kırın sosyolojik ilişkisi, kültürel konut dokusunun sosyolojik ve tarihsel yönlerinin açığa çıkarılmasına yardımcı olmakta ve kırsal formda yer alan sosyo-mekânsal değerlerin tespitinde kullanılmaktadır.

Kırsal dokuda yaşayanların mekân ile kurdukları fiziksel, anlamsal ve sosyal ilişkiler olarak tanımlanan habitusun sürekliliği, kırsal mekân kullanımının sürekliliğini de beraberinde getirmektedir. Ekolojik sürdürülebilirliğe sahip ve topografyayla uyumlu toplumsal ilişkileri kuvvetli yerler olarak değerlendirilen kırsal yerleşimler üretim

mekânlarıdır (Eminağaoğlu, 2004: 3-4). Organik değerlerin hâkim olduğu kırsal alanlarda işbirliği ve toplumsal dayanışma hâkimken, yaşanan toplumsal değişimlerle birlikte; işbölümü, otorite ve hiyerarşi gibi olgular ortaya çıkmıştır. Mülkiyetin ortaya çıkması, tahakküm ve hiyerarşinin varlığı ve bireysel sahiplenmeler eşitliğin bozulmasını sağlayarak, dünya ve doğa algısını değiştirmiştir (Aygün ve Mutlu, 2006: 13-14).

Kırsal alanda halk mimarisinin mekânsal birimi olan ev, habitusa göre biçimlenmektedir. Kırsal alanın habitusunu insanların yaşam biçimi, davranışları ve toplumsal ilişkileri oluşturmaktadır. Ekonomik geçim kaynakları ve sosyal yapısıyla kentten ayrılan kır, mekânda paylaşılan çıkarlar ve değerler duygusuyla yaşam alanı olan eve içsel anlamlar yüklemektedir. Mekânla bütünleşme ve gündelik hayatta vaktin çoğunun “evde” geçirilmesi kişisel aşinalık sağlayarak özel alanın meşruluk hissini kuvvetlendirmektedir. Mekân kimliği, kırsal alanla entegre olmakta; bu durum kişinin yapılı çevreyle olan ilişkisinde aidiyet duygusunu ön plana çıkartmaktadır (Cuba ve Hummon, 1993: 113). Mekânsal aidiyetle gelişen habitus, kırın sosyolojik tahayyülünde toplumsal belleği inşa etmektedir. David Harvey (2010: 246) mekânın insan tarafından biçimlendirilen sosyolojik bir boyuta sahip olduğunu ve insanı biçimlendirdiğini belirtmekle birlikte mekânın zamana göre de değişebildiğini eklemektedir.

Bourdieu'nün sosyolojisinde algılar bütünü oluşturma amacıyla ortaya çıkan habitus, beğeni yargısı oluşumu ve sınıflandırılması ile bir eğilimi yansıtmakta; dolayısıyla, yaşam tarzı ve alışkanlıkları, tüketim pratiğiyle kimliği tanımlayıcı değerleri açığa vurması bağlamında toplumsal etkileşimler ve ilişkilerin yerleşik kodlarıyla imgelemiş fikirlerin gündelik hayata yansımından bağımsız değildir (Köse, 2020: 40). Gündelik hayatta mekânın yeniden üretiminde toplumsal sermaye ve kültürel sermayenin karşılıklı etkileşimine dayanan habitus kırsal formu biçimlendirmektedir. Habitusun geleneksel konut dokusunun toplumsal görüngedeki yeri (gelenek, anı değeri, aidiyet, sevgi ve saygı bağı), yerel kültürü oluşturmadaki etkinliği, kent kimliğine katkısı ve algısal güçlüğü (mimari öge ve elemanları, mekânsal kurgu, plan özellikleri vb.) ve gösterge niteliğindeki değerleri (fiziksel, tarihsel, toplumsal, kültürel vb.) ile bir bütündür (Gültekin, 2010: 48).

Alan kavramının önemli tamamlayıcılarından olan habitus, hem bireyi şekillendiren hem de bireyin eylemleri (pratikleri) tarafından şekillendirilen karşılıklı durumudur. Birey habitusu sayesinde çeşitli olasılıklar karşısında çözüm üretme kabiliyeti kazanır (Wacquant, 2003: 27). Nitekim bölgeden bölgeye çeşitlilik arz eden yerleşim dokusu buna örnek teşkil etmektedir. İbradı bölgesinde taş ve kerpicin yaygın bulunması, bireyin mekânsal habitusunu biçimlendirmektedir. Heidegger'in (2012: 68) insanın ev inşa etme sürecini “var olma pratiği” ile ilişkilendirmesi, evin çevre ve insan etkileşimi sonucu ortaya çıktığını destekler niteliktedir. Heidegger'in varoluşçulukla adlandırdığı evin mekânsal örgütlenişini, fiziksel verilere

bağlı olarak tasvir eden Raverdy (2003: 11), köy evini kültürel ve tipolojik değerlerin yansıması olarak adlandırmaktadır.

Habitusun belirleyicisi olan sosyal ya da toplumsal sermaye ise bir öznenin veya sosyoloji dilinde eyleyicinin içinde bulunduğu alanda sahip olduğu ilişkiler ağına gönderme yapmaktadır. “Eyleyicinin diğerleriyle olan bağlantıları, grup üyelikleri, bu ilişkilerin getirdiği eyleyicinin üstündeki veya ona yönelik yükümlülükler, ayrıcalıklar ve itimat” gibi olgular bu sermayenin içeriğini oluşturur (Göker, 2007: 282). Kırsal alandaki iş bölümü, ailenin üretimi ve yıllık stokların hazırlanmasında görev alan üç kuşağın bir arada bulunması geniş aile tipini temsil etmektedir. Bu bağlamda, geniş aile tipinin yaygın olduğu Ormana’da “toplu yerleşim tipi” karşımıza çıkmaktadır. Yöre, kahvehane, fırın, cami, bakkal, lokanta gibi sosyal ve ticari yapıların yer aldığı ve merkezi bölge olarak isimlendirilen çarşı ve onun etrafına yer alan evlerden oluşmaktadır. Yerleşim dokusu merkez bölgeden çepere doğru gidildikçe seyrekleşmekte ve yapı yoğunluğu azalmaktadır (Davulcu, 2015: 51-52).

Turgut Cansever’in (1996: 125), “*Şehrin ilk yapı taşı olan ev, insanın barınma zaruretinin bir ürünü, aynı zamanda ailenin yaşam çevresi ve insandan insana ilişkilerin ve aileler arasındaki ilişkilerin oluşması yolundaki gelişmenin de ilk aşamasıdır*” tanımında evin habitusunun kültürel değerler sonucu ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Evde iç mekân kurgusunu oluşturan oda, habitusu yansıtmaktadır. Anadolu’da yaygın olarak oda yerine içeri sözcüğü kullanılmıştır. Her ne kadar sokak, bahçe dışarı olarak algılansa da Türk evinin açık sofasını ve dışarıyı temsil etmektedir. Ormana’da içeri sözcüğü, taş duvarlarla çevrili mekânı temsil etmektedir. Her oda bir yaşam birimidir. Dolabı, ocağı, yüklüğü, yüklükteki yatak ve yorganı, dolaptaki sinisi ve minderi, dolap altındaki yıkanma yeriyle ihtiyaçları karşılayan bir yaşam alanıdır. İhtiyaca göre odalar mutfak gibi de kullanılmaktadır. Odanın bir tarafını dış cepheye açılan iki pencere ve ocak oluştururken; diğer tarafında ise, oda girişi, dolap ve yüklük bulunmaktadır. Yan duvarlarda gömme dolaplar vardır (Günay, 2012: 151).

Türk evi tipolojisi çeşitlerinin tamamı sofanın biçim ve odalarla ilişkisine göre sınıflandırılmıştır. Sedat Hakkı Eldem’e göre Türk evinin en karakteristik özelliği sofa (hayat)dır. Bu bağlamda yapılan ev tipolojisi çalışmalarında ortak nokta sofadır. Bu merkezi alan evin tüm yapısını tanımlamakla birlikte, bütün plan türleri sofanın etrafında gelişmektedir. Diğer bir ifadeyle, sofa tüm ev yaşamının merkezi olan yerdir (Korkmaz, 2008: 45).

Görsel 1. Kültürel Habitus Örneği (Ormana Mahallesi-İbradı, 29. 08.2021)

Görsel 1’de görüldüğü üzere, evin içeriğindeki barınak fonksiyonu geleneksel Türk evi yapısına uygundur. Anadolu’daki yerleşik kültürel veriler ve göçebelik imgesinin oluşturduğu kültürel katman Türk evinin özünü oluşturmaktadır. Göçebe yaşam tarzı, Türk evinin mekân kültüründe çadırı idealleştirmiştir. Zamanla çadırın görevini üstlenen odanın önünde ortak kullanım alanı ya da hizmet alanı mevcuttur (Küçükerman, 1991: 59). Nitekim çok amaçlı ortak alan, ısıtmanın ortada yer alması Türk evi kurgusunun göçebe kültüründen etkilendiğinin kanıtıdır. Ailenin gündelik hayatındaki gereksinimlerinin karşıladığını göstermektedir (Küçükerman, 1991: 69). Kırsal alanda habitus ile ortaya çıkan mekân örüntüsü, gelenekler ve çevresel değerler içinde bulunduğu coğrafya ve yaşayan ayrıca beğeni yargısıyla ilgili bir eğilimi yansıtmaktadır.

Ahşap yapıların yaygın olduğu yörelerde ahşap öğelerin bezenmesi yüzyıllar süren geleneğin sanata dönüşmüş ifadesidir. Ahşabın bezenmesinde testere ile kesme ve pahlama, testere ile oyma, kalemlerle oyma-yontma, tornada şekillendirme, birleştirme yoluyla bezeme gibi yöntemler kullanılmaktadır. Tarihsel üslup açısından klasikten baroka izler taşıyan bezeme motiflerinin çizimleri ahşap üzerine sivri uçlu bir demirle kazınarak yapılmıştır. Dairesel motifler ve bölümler ise pergelle çizilmiştir (Günay, 2012: 277). Kırsal habitusun iç çevresini oluşturan konutlardaki plan, cephe, süsleme özellikleri ve ahşap oyma geleneği, organik estetiğin mekânsal refleksini yansıtmaktadır.

2. Mekân Kültürünün Organik Temsili: Kırsal Estetik

Gündelik hayat deneyimlerinin ve kültürel süreçlerin zaman kategorilerinden ziyade mekânın yönlendirildiği sosyoloji çalışmalarında mekân kavramının önemi artmıştır (Jameson, 1991: 15). Verili sosyal ilişkiler sonucu üretilen mekân, tüketim kültürünün sosyolojik sürecine göre

biçimlenmektedir. Diğer bir ifadeyle, tüketilen mekânlar bireylerin buldukları habitusu yansıtmaktadır. Bourdieu tüketimi habitus bağlamında, gündelik hayatın eylemsel boyutu ve yaşam tarzlarının bir plan olarak yapılması ve gündelik hayata ilişkin eylemlerle, tüketim deneyimleriyle, nesnelere sınıflar arası sınırların ve ayrımların çizilmesi ve bunlarla sınıfsal farklılıkları yeniden iletilerek devamlılığın sağlanması olarak ele almaktadır. Buradan hareketle, mekân tüketim formunda estetik; beğeni tarzlarının bilişsel boyutuna karşılık gelmektedir (Zorlu, 2016: 182-183).

İnorganik mekânsal kalkınmanın sosyo-ekonomik göstergesi sayılan kentleşme, modernite olgusuyla yakından ilişkilidir. Günümüzde kentsel modernite tek tip konut formu oluştururken, bölgesel ve yöresel çeşitlilikleri olan Anadolu dönemin zanaatını ve teknolojisini anlamamıza olanak sağlayan heterojen bir konut dokusuna sahip olmuştur. Mekân kültüründe doğal şartların belirleyici olduğu Anadolu’da kültürel değerlere uyumlu kırsal yaşamı, doğal şartlar belirlemektedir. Temelinde doğa bulunan organik mekân, yerel malzemelere göre inşa edilen kırsal mekân morfolojisini ifade etmektedir. Organik mekânın kırsal yerleşim kalıplarındaki belirli bir kültürel çevrede ev ile kurulan “çevresel anlam”ın oluşması ise, çok uzun süreli bir kültürel aktarım sürecinin sonucudur (Uğur, 2004: 30).

Kültür teriminin tarımdan türetildiğini savunan Berleant’e (2005: 104-105) göre, “*doğal peyzajın insani dönüşümlerinde zannettiğimizden çok daha yaygın bir kültürel faaliyet tarihi yatmaktadır.*” Buna göre, “*peyzajdaki değişiklikler, daha geniş sosyal ve teknolojik eğilimlerin yanı sıra alışkanlık ve yerel gelenek tarafından yönlendirilen kalıpları varsayar; çünkü kültürel peyzaj, bireyin kendisini kurduğu her yerde doğal olanın yerini almaya başlamaktadır.*” Klasik estetiğin öne sürdüğü temaşa kavramı, doğa için kullanıldığında temaşa ile doğa peyzaja dönüştürülmektedir. Doğanın peyzajla temsil edilmesi sanatsal bir dönüşüm sayılabileceğinden anlam ile sonuçlanmaktadır. Temsilin uygulandığı yerde her zaman bir şekilde anlam belirlemekte; dolayısıyla estetiksel olan uygulamalarda her zaman bir temsil olduğu kanısı (Langer, 1953) ortaya çıkmaktadır.

Estetik biliminin sınırları içerisinde, güzel olanın niteliklerinin okunabileceği kıstaslar ortaya konmuştur. Güzel ve güzellik atfedilen bir nesnenin özellikleri içsel ve dışsal olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan içsel nitelikler canlılık, yetkinlik ve ifade unsurları ile belirlenirken; dışsal nitelikler, ahenk, simetri ve orantı ile temsil edilmektedir (Can, 2010: 35). Kurki, estetiğin ilk felsefe ve dünyayı anlamada en temel yol olduğu düşüncesini Aristoteles’in *Nikomakhos’a Etik*¹ kitabındaki hakikatin

---

¹ Aristoteles’e ait olan bu çalışmada doğru yaşama tarzının ne olduğu ve müşterek hayatın çeşitli boyutları için doğru yaşama ilkeleri tespit edilmektedir. Ona göre, insanın gerçeği idrak etmesinde düşüncesinin akla uygun olması önemlidir; bu da düşünce erdemidir yani düşüncenin mükemmel, tam ve eksiksiz olması durumudur. Mutluluk ihtiraslara ve

oluşturulması konusundaki muhakemelerini ileri sürerek açıklamaktadır (Erzen, 2019: 36). İnsan ve çevresini ayrı varlıklar olarak ele almak, Batı Aydınlanma geleneğini yansıtmaktadır (Berleant, 1997: 12). Diğer bir ifadeyle, hümanizm anlayışını benimseyen Aydınlanma döneminin düşünsel temelleri insan merkezli anlam dünyası üzerine inşa edilmiştir.

İnsanın tüm duyularından ortaya çıkan fayda ve tatmini de kapsayan toplumsal beğeni olgusu, zamanla fayda ve fiziksel tatminden ayrılarak, duyguların hâkim olduğu hayal gücünün ürettiği, “*estetik*” adı altında farklı bir beğeni alanı yaratmıştır. Erzen’e (2019: 26) göre ise estetik, yalnızca sanat, güzellik ve duygusal nitelikler ilgili biçimsel bir beğeni olmaktan çok yaşamın devinimini ve enerjisini sağlayan algı ve yaşam süreçlerine bağlı insan ve yeryüzü arasındaki karşılıklı bağların farkındalığının en etkin şekilde gerçekleştirilmesi olarak ifade edilmektedir. Yerleşim algısını belirleyen kırsal estetik, süreklilik arz etmektedir. Berleant’a göre (2005: 105) mimarlık, kır ile ilişkisinde “*kapatma, hâkimiyet kurma, ayırıştırma veya süreklilik oluşturma*” gibi kültüre özgü olarak değişebilen tercihleri içermektedir. Diğer bir ifadeyle, mimarlık bireyin habitusuna ait kültürel sermaye normları belirleyen fiziksel ifade biçimidir.

İnsanın tinsel ve fiziksel gereksinimlerinin çoğunu karşılayan en temel yapı ya da mekânlar bütünü olan konut ya da yerleşilen, yaşanılan yer bugünün küresel şartlarında bile insanların yaşadıkları coğrafyaya uyarak ve insanın doğal malzemelerini kullanarak inşa ettikleri yerdir. İnsanın kendine dünyada yer açmasıyla beraber, varlığın şekil bulması söz konusudur (Erzen, 2019: 234-235). Böylece, insan yeryüzüyle ontolojik bağlamda ilişki kurmuş olmaktadır. Estetik yargıların, nesnenin algısal niteliği üzerinden temellendiğini Kurki (2011: 130) şöyle belirtmiştir:

“Dolayısıyla burada da elimizde varlığın ontolojik düzeninde kendisine ait bir yeri olmayan, fakat bütün hakikat süreçlerinin dayalı olduğu bir orta terim vardır. Sonuçlarının güzel duygusu ve yüce duygusu olması itibarıyla, bu orta terim, estetik olarak nitelendirilebilir. Fakat bu nitelik, onu bir tür sanat eseri yapmaz. (...), bu estetik daha çok bizim *das Ding’e*, yani kendinde şeye dokunma ihtiyacımızdır.”

Estetik olgusu, toplumsal özellikler ve kültürel değerlerin sentezi sonucu yapılmış çevre üzerinde somut anlam kazanmaktadır. Ormana’da kırsal mimari yerel malzemeden oluşmaktadır. Dağlık sahalarda bolca bulunması ve sağlam yapıda olduğu için ev inşasında taş malzeme kullanılmıştır. Kırsal mimarinin yörede karakteristiğini yansıtan, hatıllı moloz taş duvar örme tekniği harç kullanılmadan toplama taşlarla yapılan bir uygulamadır. Bu bağlamda kırsal mimaride yerel malzemelerin belirleyici olduğu Görsel 2’de görülmektedir.

İçgüdülere göre değil akla göre ölçülü yaşamak ve düşünmektir. Esas olarak, ruhun amacı da budur (Çağlıyan, 2019: 368)

Görsel 2. Kuru Duvar Tekniği ile İnşa Edilen Düğmeli Ev Örneği
(Ormana Mahallesi-İbradı, 29. 08.2021)

Ailenin büyüklüğü ve sosyo-ekonomik yapısı gibi sosyal etkenler, bireysel yaşama yoğunluğu ve benlik algısı gibi bireysel etmen ve yaşama biçimi, çevre/mekân-konut kullanımı gibi kültürel etmenler Anadolu kırsal mimarisini belirlemektedir (Batur ve Gür, 2005:165). Yapı olarak “ev” denildiği zaman ise; duvarları, çatısı, tavanı, döşemesi bulunan, yatacak yeri, yemek yapılacak yeri olan bina (İzбірak 1992: 125) imgelemektedir. Dolayısıyla, evin beşeri unsuru olan ailenin gündelik hayatı evin tipolojisine yön vermektedir.

Geçmişte geleneksel geniş aile modelinin yaygın olduğu Ormana 'da “toplular yerleşim tipi” karşımıza çıkmaktadır. Toplu yerleşme Orta ve Batı Toroslar kırsal alanlarında sıkça uygulanmış olan bir yerleşme şeklidir. Geleneksel halk mimarisini temsil eden düğmeli evlerin donatı kurgusunda dış cephede estetik ön plana çıkmaktadır. Sosyo-ekonomik özelliklere göre ahşap işleme konutlarda sıkça yer almaktadır. Yörenin engebeli ve yüksek arazi şartları, ulaşım imkânlarını negatif yönde etkileyerek; mesken yapımında modern malzemelerin kullanılmasını geciktirmiştir (Manav ve Çalışkan, 2017: 234).

Estetik algının içeriği olarak nesne, bizi doğal zorunluluk ve tinsel özgürlüğün özdeşlik ve uyumuna götürür. Evrensel ve bireyselin ilişkisi, ne pratik yönelimimizin konusu olan ahlaki davranışlarda ne de teorik ilginin konusu olan epistemolojik bir düzlemde tam bir tatmin ve hoşnutluk duygusuna yol açmamaktadır. Doğadaki güzelin algısı bağlamında, gerçek ve ideal olanın uyumundan kaynaklanan ve organik estetiğin ortaya çıkardığı bir hoşnutluk ve tatminden söz edilebilir (Orman, 2014: 12). Organik estetiği temsil eden kırsal mimaride sürdürülebilirliğin sağlanması için klasik planlama anlayışının uygulanmaması gereklidir. Bu bağlamda, kırsal yerleşim alanlarının yapılaşma ilkeleri ve kırsal alan yönetimi hususunda

mevcut düzenlemelerin gözden geçirilerek, yeni düzenlemelerin uygulamaya geçirilmesinde fayda vardır (Ünal, 2016: 52).

3. Ormana Ev Kültürünün Kırsal Estetik Bağlamında Değerlendirilmesi

Kırsal yerleşim kimliğini koruyan İbradı, Antalya iline bağlı ilçedir. Kuzeyinde Beyşehir ve Seydişehir ilçeleri, güneyinde Manavgat İlçesi, doğusunda Akseki ilçesi, batısında Sütçüler ilçesi yer almaktadır. Son nüfus sayımına göre, İbradı İlçesi'nin nüfusu 2947 olmakla birlikte 9 mahallesi vardır. Ormana mahallesi, bağlı olduğu İbradı ilçesine 15 km, il merkezine ise 286 km uzaklıktadır (URL-1).

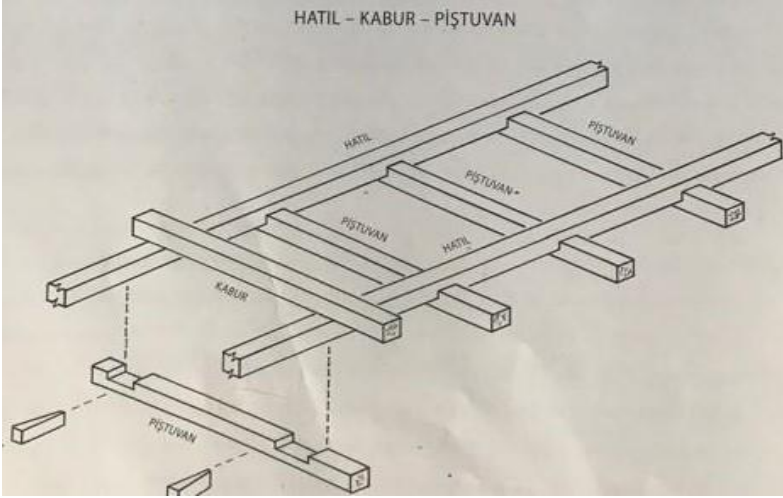
Görsel 3. İbradı İlçesinin Bölgedeki Yeri (URL-2)

Yerleşim kalıplarında tarihsel süreklilik arz etmektedir. Nitekim antik mimari karakter taşıyan İbradı yöresinde, antik devir kentlerini içeren harita verilerinden yararlanılarak Erimna (Ormana), Gotenna (Gödene), Etenna (İvgal), Ormana adlarında üç kent devletinin varlığından söz edilmektedir (Erten, 1948: 18). Tanzimat'a kadar İbradı ve çevresi, Nevahi-i Alaiye (Akseki) olarak bilinmektedir. Osmanlı'da yüksek kademelere gelen Minkarizadeler'in bazı kaynaklarda Alanya'lı olarak gösterilmesi bundan dolayıdır (Seleker, 1960: 59).

Antik Erimna şehri üzerine inşa edilen Ormana, organik kırsal mimari anlayışıyla ve mesire alanlarıyla özgün yerleşim dokusuna sahiptir. Yöre halkı geçimini ormancılık, bağcılık ve hayvancılıkla sağlamaktadır. Özellikle kır konutları, geçmişten günümüze yaşanan kültürel adaptasyonların ve yayılmaların tarihi belgeseli niteliğindedir (Köse, 2007: 9). Erimna şehrinde ceza alan mahkûmlar Ormana'nın bulunduğu yerin sık ağaçlıklı olmasından dolayı vahşi hayvanlara yem olarak atılmış. Mahkûmların ormana gönderilmesinden dolayı Ormana (Enhoş, 1974: 289) adını alan yöre, özgün konut tipolojisi ile ortaya çıkmaktadır.

Ormana geleneksel ev dokusunun Ormana ve çevresindeki kırsal mimarinin temsilciliğini üstlendiği anlaşılmaktadır. Kentsel moderniteye

karşın özgün dokusunu koruyan evler, döneminin mimari üslubunu yansıtmaktadır. Düğmeli evlerin yapım tekniği incelendiğinde hatıl tekniğinin ön plana çıktığı görülmektedir. Hatıl tekniğinin kullanım amacı, duvarın dengede kalması ve yükünü azaltmaktır.

Görsel 4. Düğmeli Evlerde Hatıl ve Piştuvan (Günay, 2017: 226)

Görsel 4'te görüldüğü üzere, duvarı desteklemek amacıyla; duvarın her iki tarafında duvar boyunca devam eden hatıllar mevcuttur. Kuru duvarda yükleri yaymak için kullanılan hatıllar birbirine piştuvan denilen ahşaplarla geçme yoluyla bağlanmıştır. Hatıllar, katran (sedir) ağacından elde edilirken; piştuvanlar ise ardıç, katran veya dut ağacından elde edilmektedir. Geçmişte inşa edilen evlerde hatıllar arası 70-75 cm olurken; günümüzde 40-45 cm arası yapılmaktadır. Piştuvanlar ise, dışarıya doğru 10-15 cm uzun tutulmakta; bu uzunluğun amacı hatılın kertmeyi sıyırmasını önlemektir. Dışarı taşan piştuvanların, taş duvar dokusu üzerine gölgeler düşürmesi; estetik bir görünüme sebebiyet vermektedir. Buna ek olarak piştuvanların uzunluğu zenginlik ve gösterişle doğru orantılıdır (Günay, 2017: 225-226).

Türkçe'de sokak üzerine cepheden çıkıntı yapan mimari öğeler için "cumba" yerine kimi zaman, Farsça birleşik isim olan "şâh-nişîn" kelimesi de kullanılmaktadır (Devellioğlu, 2010: 1139). Geleneksel Türk evlerinde görülen odanın sokağa ya da avluya doğru olan üç yanı çıkıntılı, cumba şeklinde, Şahnişin örnekleri Ormana evlerinde karşımıza çıkmaktadır.

Görsel 5'te görüldüğü üzere, açık sofalı Türk evi geleneği içerisinde yer alan Ormana evlerinin çoğunluğu iki katlıdır. Evin üst kattaki habitusu köşk, şahnişir, ayazlık ve ocak oluşturmaktadır. Bu tip evlerde genellikle üst katta evin hareketli bölümünü oluşturan köşk bulunmaktadır. Türk evinin sofası gibi görülen köşk, ayazlıkla birlikte yer almaktadır. Evin alt katı ise depo olarak kullanılmaktadır. Sokak cephesinin giriş kapısının üzerinde yer alan ahşap çıkmaya ise şahnişin adı verilmektedir.

Görsel 5. Taş Kaplı Bir Sokak, Ayazlık Yanında Şahnişir (Günay, 2017: 83,215)

Üretim şekli, yaşam düzeni ve yapıda kullanılan malzemeler geleneksel tasarımı etkileyen etmenlerdir. Ormana Düğmeli evlerin inşasında taş ve ahşap olmak üzere iki malzeme yaygın olarak kullanılmaktadır. Taşların taş ocağından temininden ziyade çevreden toplanılması söz konusudur. Sedir gibi nitelikli ağaçlardan elde edilen ahşap malzeme ise, çürümeye karşı dayanıklıdır. Ahşabı korumak için organik ve kimyasal herhangi bir müdahalenin söz konusu olmaması, malzemenin ekonomik yönünü güçlendirmektedir (Günay, 2017: 286-288).

Görsel 6. Yerel Malzeme ve Kırsal Estetik Kesişimden Kesit (Ormana Mahallesi- İbradı, 29. 08.2021)

Dönemin zanaatını ve sanatını yansıtması açısından, Anadolu'da yöresel ve bölgesel çeşitliliğe sahip mimari motif Günay'ın (2017: 223) vurgusunda düğmeli evler üzerinden dile getirilmektedir: "Taş büyüklüğü yumruk boyunda veya 30-40 cm çapında karışık kullanılır. Eskiden moloz taş dağdan, tarladan toplanır veya kayalar kırılarak elde edilir. Göктаş

denilen sert bir taş cinsi yanı sıra çiçeklik taşı denilen çakmak taşı kullanılmıştır. Taş sandıklar içinde katır, eşek, at ile taşınırdı. Yıkılan evlerin taşları da tekrar kullanılıyordu. Ustaların ifadesine göre birçok ev, belki üç kez yeniden yapılmıştır". Çevresel tutarlılık ve kırsal sürdürülebilirliğin sağlanması için yerel malzemeye ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır.

Toplumsal değişme sonucu ortaya çıkan doğadan uzaklaşma, kırsal mimariye yansımıştır. Nitekim organik yerleşim dokusunun hâkim olduğu kırsal alanlar, modernitenin etkisiyle gelenek ve modernite arasında sürdürülebilirlik bunalımıyla karşı karşıya kalmıştır. Kırsal alanda tek tip yapılaşmanın önüne geçilmesi için, 6360 sayılı Kanun hukuki dayanaktır. 2014 yılında çıkarılan 6360 sayılı "On dört ilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"la kırsal yerleşim alanlarının "köy" ve "mahalle"nin idari ve hukuki statüsü değişikliğe uğramıştır. Büyükşehir sisteminde hukuki tüzel kişiliğine son verilen köy, büyükşehir olmayan illerde mahalli müşterek ihtiyaçları karşılayacak örgütsel kapasiteye haiz değildir. Merkez yönetime bağlı olarak hareket eden il özel idareleri, yerel hizmetleri özerk bir şekilde yerine getirmemektedir. Büyükşehir sistemindeki mahalle ise, geleneksel önemini ve rolünü kaybetmiş bir yerleşim birimidir. Büyükşehirlerdeki mahalleler, kentsel bütünlük içinde birbirine yakınlaşmak zorunda kalmıştır. Mülkiyet, imar ve konut açığı toprağın değerini arttırarak; kentteki boş arazilerin dolmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla tarla, bağ ve bahçe alanları giderek yol olmuştur (Kavruk, 2018: 44-45).

Estetik değeri oluşturan algılayan ve algılanan arasındaki ilişkinin niteliğidir. Bu nedenle kırsal estetiği, ismine uygun olarak algı sürecinde özne ve nesne arasında ortak bir iletişimin ürünüdür ve bu iletişim dolayısıyla anlam ortaya çıkmaktadır (Erzen, 2019: 29). İnsan ve mekânın karşılıklı etkileşiminin en bariz örneklerini yansıtan kır yerleşmelerinin korunması ve geliştirilmesi için yasal mevzuatlar önem arz etmektedir. Kırsal yerleşimlere yönelik mevzuatta yer alan planlama ve tasarımlarda sürdürülebilir estetiğin sağlanması için halkın katılım gösterdiği rehberlere ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla, köy ve çevresinin ayırt edici özelliklerini tanımlayarak, yerel imar planlama sistemiyle uyumlu işbirliği içerisinde köy tasarım rehberleri oluşturulmalıdır (Görgün ve Yörür, 2017: 22-23).

Sonuç

Çalışma kapsamında İbradı'nın Ormana Mahallesiinde yer alan Düğmeli evler, kırsal estetik ve habitus açısından ele alınmıştır. Antik mimari karakter taşıyan İbradı'da, Düğmeli evler bölgenin halk mimarisinin özelliklerini taşıması nedeniyle oldukça önem taşımaktadır. Batı Torosların eteğinde yer alan Ormana'da, taşlık ve engebeli yerleşim dokusunun hâkim olması, yörenin mimari formunda hatıl yapım tekniğinin ön plana çıkmasını sağlamıştır. Düğmeli evler, estetik ve habitus aracılığıyla çözümlendiği için, estetik biçim elemanları ahşap oyma, bezeme ve motif olarak karşımıza

çıkarken; habitus da evin en hareketli bölümünü oluşturan ocak, ayazlık ve şahnişin gibi mekânlara karşılık gelmektedir. Dolayısıyla, Anadolu'da halk mimarisini oluşturan yapılaşma özelliklerinin çevre koşulları, habitus ve estetik sentezi sonucu ortaya çıktığı sonucuna varılmıştır.

Yapılaşma kültürü halk mimarisini biçimlendirerek, yöresel kimliğin belirlenmesine katkı sağlamaktadır. Turizm arz potansiyelinin yöresel düzeydeki çeşitliliği ele alınarak yönetilmesi kırsal kalkınma için önem arz etmektedir. Kırın çekiciliğini arttırmak için, yörenin kırsal mimari dokusuna uygun şekilde pazarlanması ve habitusuna uygun şekilde tanıtılması gerekmektedir. Ormana'da kırsal mekândaki estetiğin sürdürülebilirliğini sağlamak adına, yörenin dokusuna aykırı imara izin verilmemelidir. Düğmeli evlerin çekici özelliklerinin otantik düzlemde ortaya çıkarılması, bütüncül düzeyde kentsel turizmde markalaşmayı gündeme getirecektir. Nitekim çalışma itibarıyla ele alınan Ormana bölgesinde turizm faaliyetlerinin gerçekleştirileceği müzeler, işletmeler ve yerel motifi yansıtan düğmeli evlerin ziyarete açılması Antalya'nın turizm potansiyeline artı değer katacaktır.

Akseki-İbradı yöresindeki kullanıcı için mimari mirasın estetik bilincinin sağlanması için yerel yönetimler bünyesinde kır estetik birimi kurulmalıdır. Buna ek olarak, mekânın yeniden inşasında doğal kaynaklar veri olarak kullanılmalıdır. Nitekim modern malzemenin yapı malzemesi olarak kullanılması, kırsal estetiği zedeleyecektir. Bu bağlamda, ekosistemi korumak ve daha çevreci bir zihniyetin güçlendirilmesi için yörede kolay bulunan taş ve ahşabın kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.

Ormana Düğmeli evlerin sosyal ve ekonomik sermaye açısından habitusu yansıtması, yerleşim ve yapılaşma özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Algıda pratik olguya işaret eden mekân, ortak hafıza ve tarihsel ayrıntılar ile somut bir eğilimi yansıtmaktadır. Bu bağlamda kırsal estetik, algı sürecinde özne ve nesne arasında ortak bir iletişimin ürünüdür ve bu iletişim anlam inşa etmektedir. Türk evi üzerinden inşa edilen anlam, pratiklik ve habitus üzerinden estetik bir gerçeklik sunmaktadır. Toplu yerleşim tipinin görüldüğü Ormana'da, mekân organizasyonu Türk evinin geleneksel donatı alanlarını yansıtmaktadır. İç mekân kurgusunda odaların gündelik hayatın gereksinimlerine ve geniş aile tipine göre biçimlenmesi, sofanın ön planda olması, habitusun sosyal parametresi hakkında ipuçları vermektedir.

Ormana'nın geleneksel konut dokusunu oluşturan düğmeli evlerin habitus bağlamında ele alınarak sosyoloji disiplini çerçevesinde değerlendirilmesi yörenin mimarlık üslubunun belirlenmesi açısından literatürdeki boşluğu dolduracak niteliktedir. Böylece, farklı yörelerin dinamiğine göre yapılacak kırsal estetik ve habitus etkileşimini yansıtan çalışmalara ışık tutmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aygün, B. - Mutlu, A. (2006). Ekolojik toplumun organik toplumla ilişkisi üzerine. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 61(1), 3-35.
- Batur, A. - Gür, Ş. Ö. (2005). *Doğu Karadeniz'de kırsal mimari*. İstanbul: Milli Reasürans.
- Bourdieu, P. (1996). *Distinction: A social critique of the judgment of taste*. (Trans.: R. Nice), London: Routledge.
- Bourdieu, P. - Wacquant, L. J. D. (2003). *Düşünsel bir antropoloji için cevaplar*. İstanbul: İletişim.
- Bozkurt, S. G. - Altınçekiç, H. (2013). Anadolu'da geleneksel konut ve avluların özellikleri ile tarihsel gelişiminin Safranbolu evleri örneğinde irdelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 63 (1), 69-91.
- Berleant, A. (1997). *Living in the landscape: Toward an aesthetics of environment*. Lawrence, Kansas: The University Press of Kansas.
- Berleant, A. (2005). *Aesthetics and environment: Variations on a theme*. USA: Ashgate Publishing Company,
- Can, A. (2010). *Ayaküstü bir kahve içimi kentte gündelik yaşam*. İstanbul: Ötüken.
- Cansever, T. (1996). İslâm mimarîsi üzerine düşünceler. *Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, (1), 119-146.
- Cuba, L. - Hummon, D. M. (1993). A place to call home: Identification with dwelling, community, and region. *The Sociological Quarterly*, 34(1), 111-131.
- Çağlıyan, E. A. (2019). Aristoteles Nikomakhos'a etik: Ahlak ve siyaset üzerine bir inceleme. *SineFilozofi*, 4 (8), 366-374.
- Davulcu, M. (2015). Ormana yöresi geleneksel konut mimarisi ve yapıcılık geleneği. *Kalemişi-Türk Sanatları Dergisi*, 3 (5), 47-96.
- Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Eminağaoğlu, Z. (2004). *Kırsal yerleşmelerde dış mekân organizasyonu ilgili politikalar ve değerlendirmeler*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Enhoş, M. (1974). *Bütün yönleriyle Akseki ve Aksekililer*. İstanbul: Hüsnütabiat Matbaası.
- Erten, S. F. (1948). *Antalya vilayet tarihi*. İstanbul: Tan Matbaası.
- Erzen, J. N. (2019). *Üç habitus yeryüzü, kent, yapı*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Geray, C. (2018a). İşlendirme açısından kırsal gelişme ve yöneltilerimiz, *Kent, Yerel Yönetimler ve Toplu Konut Yazıları*, (Ed.: Hasan Hüseyin Doğan), C. 2, 795-822, Ankara: Palme.
- Göker, E. (2007). Ekonomik indirgemeci mi dediniz. *Ocak ve Zanaat: Pierre Bourdieu Derlemesi*, 272-302.
- Görgün, E. K. - Yörür, N. (2017). 6360 Sayılı Büyükşehir Kanunu sonrası kırsal alanları yeniden düşünmek-İzmir Örneği. *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 11-27.
- Gültekin, N. (2011). *19 yüzyılda Anadolu kenti ve konut dokusu Ayaş ve Beypazarı*. Ankara: Nobel.
- Günay, R. (2017). *Ormana: Toroslarda bir köy*. İstanbul: Ege.

- Harvey, D. (2010). *Postmodernliğin durumu - Kültürel değişimin kökenleri*. (Çev.: Sungur Savran), İstanbul: Metis.
- Heidegger, M. (2012). Kentin felsefesi. (Çev.: Olcay Kunal), *Cogito Kent ve Kültürü*, S. 8, Yaz 1996, İstanbul: Yapı Kredi.
- İzıbrak R. (1992). *Coğrafi terimler sözlüğü*. İstanbul.
- Jameson, F. (1991). *Postmodernism, or, the cultural logic of late capitalism*. Duke University Press.
- Kavruk, H. (2018). *Mahalle yerleşimi ve yönetimi*. Ankara: Nobel Akademik.
- Korkmaz, P. (2008). Sedat Hakkı Eldem “Türk Evi” ve Frank Lloyd Wright “Prairie Evleri” üzerinden karşılaştırmalı bir analiz. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 14 (Elektronik Sürüm), 35-51.
- Köse, H. (2009). Neoliberal estetik’ten “Habitus” a Bourdieu ve popüler kültür. *Habitus Toplum Bilim Dergisi*, (1), 39-61.
- Kurki, J. (2010). *Hakikat Komünizmi: Aristoteles ile Kant*, *Komünizm fikri*. (Çev.: Okan Doğan, Savaş Kılıç, Haluk Barışcan). İstanbul: Metis.
- Küçükerman, Ö. (1991). *Kendi mekânının arayışı içinde Türk evi*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.
- Langer, S. K. (1953). *Feeling and form*. Newyork: Scribners.
- Manav, K. - Çalışkan, V. (2017). Geleneksel bir mesken tipinin turizmde çekicilik potansiyelinin araştırılması: Düğmeli evler (Antalya) örneği. *Eastern Geographical Review*, 22 (37), 215-240
- Muşkara, Ü. (2017). Kırsal Ölçekte geleneksel konut mimarisinin korunması: Özgünlük. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (37), 437-448.
- Orman, E. (2017). *Estetik*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Felsefe Lisans Programı Ders Notları.
- Özdemir, Ü. (2000). Safranbolu’da köy meskenleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 4, 159-172.
- Özgünler, M. (2017). Kırsal sürdürülebilirlik bağlamında geleneksel köy evlerinde kullanılan toprak esaslı yapı malzemelerinin incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 2 (2), 33-41.
- Raverdy, S. B. - Raverdy, X. B. - Tümertekin, A. (2003). *Evler mevsimler: Paris-Ankara yürüyüşü boyunca gözlemlenen yerel mimarlıklar*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Seleker, M. (1960). *Yarım asrın ardından Antalya’da Kemer, Melli, İbradı ve Serik*. Antalya: Serik Belediyesi.
- Touraine, A. (2010). *Modernliğin eleştirisi*. (Çev.: H. Tufan), İstanbul: Yapı Kredi.
- Wacquant, L. - Bourdieu, P. (2003). *Düşünsel bir antropoloji için cevaplar*. (Çev.: Nazlı Ökten), İstanbul: İletişim.
- Uğur, S. (2004). *Geçmiş ve bugün mimari ve sosyal envanteri: 19. yüzyıl Menteshbey evlerinin dokümantasyonu*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Ünal, S. (2016). Estetik-sanat-zanaat yaklaşımıyla seramik sanatı üzerine düşünceler. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1), 195-224.
- Zorlu, A. (2016). *Üretim ve tüketim teorileri*. Ankara: Altınordu.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1.2.6. Fotoğraf Çekimi: Arzu Yılmaz Aslantürk

Elektronik Kaynaklar

URL-1: <http://www.ibradi.gov.tr/ibradi-ilcesi>, (Erişim: 20.12.2021)

URL-2: <https://gezilecekyerlertr.com/ibradi-nerede/> (Erişim: 02.03.2022)

“İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/Permissions and Ethics Committee Certificate: Makale konusu ve kapsamı etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir. / *The subject and scope of the article do not require an ethics committee approval.*

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / *There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.*